Opinia Komisyi antropologicznej Ak. Um. w sprawie muzeów, poruszonej w piśmie Wydziału krajowego z d. 11 marca 1898 r.

Światowit 3, 230-232

1901

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

MUZEUM HISTORII POLSKI

kraju i odszukując ślady kultury w jej pochodzie dziejowym, począwszy od pierwszych jej objawów z epoki przedhistorycznej.

3) Czy w razie uznania potrzeby takiego Muzeum, nie uważałoby Szanowne Grono za wskazane, aby nie przystępować do zakładania osobnego Muzeum, lecz dążyć do rozszerzenia jednego z istniejących we Lwowie zbiorów przywatnych lub publicznych w pewnym, ściśle określonym kierunku?

Odpowiedź na pytania powyżej wyszczególnione jest ważna. Warunkuje ona zazakres zamierzonego Muzeum i koszt jego założenia.

Pytania te przedkłada Wydział krajowy Akademii Umiejętności z uprzejmą prośbą o przedstawienie nam swej cennej opinii, która będzie podstawą dla Wydziału krajowego do dalszego badania i przedłożenia w swoim czasie odpowiednich wniosków na najbliższej sesyi sejmowej.

We Lwowie, dnia 11 marca 1898 r.

II.

Opinia Komisyi antropologicznej Ak. Um. w sprawie muzeów, poruszonej w piśmie Wydziału krajowego z d. 11 marca 1898 r.

Komisya antropologiczna Akademii Umiejętności, odpowiadając na pytania, postawione w odezwie Wydziału krajowego z d. 11 marca 1898 r. L. 13778, w sprawie zamierzonego założenia we Lwowie muzeum dla historyi kultury krajowej, oświadcza, po przeprowadzeniu dyskusyi nad tym przedmiotem, co następuje:

Komisya uznaje potrzebę założenia we Lwowie nowego muzeum publicznego dla historyi kultury, i to w jak najpełniejszem znaczeniu tego wyrazu, a to z powodu, że żaden ze zbiorów, dotychczas we Lwowie istniejących, nie odpowiada słusznym wymaganiom naukowym i rzeczywistej potrzebie.

Z wyjątkiem obu muzeów miejskich: a) dla przemysłu artystycznego, oraz b) muzeum historycznego miejskiego, są wszystkie zbiory, dotychczas we Lwowie egzystujące, instytucyami prywatnemi, i jako takie ulegać muszą głównie dyspozycyom swych prywatnych właścicieli, co, jak doświadczenie poucza, nie zawsze da się pogodzić z interesami nauki. Komisya sądzi też, że zbiory prywatne, które nawet w najlepszym razie mogą mieć tylko dopełniające znaczenie, nie zdołają nigdy zastąpić muzeum publicznego i odpowiedzieć tym wszystkim wymaganiom, jakie umiejętność stawia należycie zorganizowanej instytucyi muzealnej.

Komisya mniema, że najpilniej potrzebne jest urządzenie działu etnograficznego w nowo powstać mającem muzeum publicznem we Lwowie, a to już z tego powodu, że muzeum przemysłowe miejskie, jedyny większy zbiór publiczny, jaki dotychczas we Lwowie istnieje, oddziału takiego nie posiada, i wskutek tego okazy etnograficzne nie mogą w stolicy kraju znaleźć należytej, umiejętnej ochrony i przytułku.

Oddział etnograficzny przyszłego muzeum publicznego we Lwowie powinien, według zapatrywania Komisyi, obejmować okazy etnograficzne, odnoszące się do naszego kraju, w obszerniejszem słowa rozumieniu, a więc zarówno przedmioty, illustrujące teraźniejsze życie ludu, jego wyroby, ubrania, stroje, ornamentykę etc., jako też podobne okazy i zabytki z ubiegłych wieków, począwszy od najpierwszych objawów kultury ludzkiej w naszym kraju z epoki przedhistorycznej.

Innemi słowy, dział etnograficzny przyszłego muzeum publicznego we Lwowie powinien rozpadać się na dwie grupy:

a) etnograficzną, w ściślejszem słowa znaczeniu, obejmującą okazy, objaśniające spółczesne życie ludu naszego, i

b) grupę paleoetnologiczną, obejmującą zabytki przedhistoryczne oraz podobne okazy życia ludowego z czasów dawniejszych historycznych, o ile przedmioty te nie noszą cech wysokiego artyzmu i nie kwalifikują się z tego powodu do pomieszczenia w dziale historyczno-artystycznym nowego muzeum.

Komisya antropologiczna oświadcza się przedewszystkiem za założeniem zupełnie nowego muzeum dla historyi kultury we Lwowie, sądzi jednak, że w razie, gdyby założenie takiego muzeum nie mogło teraz jeszcze dla jakich ważnych przeszkód przyjść do skutku i musiało być odroczonem, byłoby jednak bardzo pożądanem przynajmniej prowizorycznie utworzyć dział etnograficzny przy miejskiem muzeum dla artystycznego przemysłu, tak, aby zapewnić przynajmniej prowizoryczną opiekę i przytułek dla okazów etnograficznych i zabytków paleoetnologicznych, aż do chwili otwarcia osobnego muzeum publicznego we Lwowie.

Komisya antropologiczna jest nadto zdania, że przez założenie projektowanego muzeum dla historyi kultury we Lwowie, kwestya muzeów i zbiorów publicznych, których kraj nasz rzeczywiście potrzebuje, *bynajmniej jeszcze w zupełności załatwioną nie będzie.*

Jeżeliby słusznym wymaganiom nauki co do kwestyi muzeów w naszym kraju miało się stać w tej samej pełniejszej mierze zadość, co np. w Czechach lub Węgrzech, które to kraje nie stanowią przecież jakiegoś wyszukanego przykładu lub przedmiotu porównania, to ze względu na znaczną rozległość terytoryalną naszego kraju, na wielką rozmaitość i bogactwo okazów etnograficznych oraz zabytków przedhistorycznych, potrzebujących muzealnej opieki, należałoby pomyśleć nietylko o utworzeniu a względnie reorganizacyi głównych zbiorów publicznych w obu stolicach, ale także pozakładać *szereg muzeów prowincyonalnych* w miastach, stanowiących pewne ogniska ruchu kulturalnego w przeszłości lub teraźniejszości. Takie muzea prowincyonalne powinnyby powstać np. w Tarnopolu, Stanisławowie, Przemyślu, Tarnowie, Sączu i t. p.

Jeżeli okoliczności nie pozwalają dziś jeszcze myśleć o tworzeniu takich muzeów po miastach prowincyonalnych, to tembardziej powinno być obowiązkiem kraju zbiory publiczne w obu stolicach tak zreorganizować i postawić na takiej wyżynie, żeby mogły odpowiadać słusznym wymaganiom naukowym i istotnej potrzebie.

Komisya antropologiczna sądzi przeto, że równolegle z teraźniejszą akcyą w sprawie założenia nowego muzeum publicznego we Lwowie dla historyi kultury, powinny być podjęte starania w celu stosownej reorganizacyi i zapewnienia prawidłowych warunków rozwoju muzeów w Krakowie, tem głównem dziś ognisku umiejętności polskiej, gdzie zbiory publiczne, obok najwyższych i najstarszych naszych instytucyi naukowych, mają z natury rzeczy znaczenie dla całego obszaru kraju.

W szczególności mniema Komisya antropologiczna, zgodnie z zapatrywaniem Komisyi fizyograficznej Akademii Umiejętności, że interes, powaga i przyszłość nauki polskiej wymaga tego dziś koniecznie, aby w Krakowie, obok istniejących już zbiorów publicznych dla dzieł sztuki i pamiątek historycznych, utworzone zostało *osobne muzeum* publiczne z takim samym programem, jakie posiadają np. muzeum narodowe czeskie w Pradze, muzeum nadworne przyrodnicze w Wiedniu, albo muzea etnograficzne w Berlinie, Dreznie i t. p., czyli innemi słowy muzeum, w któremby istniały oddziały:

a) etnograficzny w ścisłem słowa znaczeniu,
b) antropologiczno-archeologiczny i
c) przyrodniczy.

Komisye: antropologiczna i fizyograficzna sądzą, że główną podwalinę takiego projektowanego muzeum publicznego w Krakowie stanowić powinny bogate zbiory przyrodnicze i antropologiczno-archeologiczne Akademii Umiejętności w Krakowie, które, chociaż mają wielką wartość dla umiejętności i ustaloną już sławę w świecie naukowym, nie mo-

gą, z powodu *szczupłości lokalu i niedostatecznego uposażenia*, należycie się rozwijać i przynosić prawdziwego pożytku krajowi.

Przez założenie w Krakowie projektowanego muzeum przyrodniczo-etnograficznego, opartego na funduszach i dotacyach krajowych i państwowych, mogłyby wspomniane cenne zbiory Akademii Umiejętności zyskać nareszcie byt całkiem samodzielny i warunki zdrowego, prawidłowego rozwoju, zgodnego z wymaganiami nauki, i stać się przystępnemi odrazu nawet dla szerokich warstw społeczeństwa.

Istniejący dotychczas związek wspomnianych zbiorów z Akademią Umiejętności, a w szczególności z Wydziałem matematyczno-przyrodniczym, mógłby być także na przyszłość o tyle utrzymany, że Akademia Umiejętności mogłaby za pośrednictwem wspomnianego Wydziału, a względnie swych fachowych Komisyi antropologicznej i fizyograficznej, wykonywać naukowy nadzór, a nawet kierownictwo projektowanego muzeum w Krakowie.

Zbiory tegoż muzeum mogłyby nadto corocznie wzbogacać się okazami i przedmiotami, gromadzonymi przez delegatów Akademii i różnych Komisyi z wycieczek naukowych.

Komisya antropologiczna mniema, że przy założeniu projektowanego muzeum w Krakowie, najgłówniejszy, najpilniejszy, a może także najtrudniejszy postulat stanowiłoby uzyskanie odpowiednich lokalności na lepsze pomieszczenie istniejących zbiorów przyrodniczych i antropologiczno-archeologicznych, oraz na utworzenie nowo powstać mającego działu etnograficznego.

Drugim z kolei postulatem byłoby uzyskanie potrzebnego funduszu na założenie działu etnograficznego, i choćby najskromniejszych na razie środków na utrzymanie oraz administracyę wszystkich oddziałów nowego muzeum.

Komisya antropologiczna nie wątpi wreszcie, że po wprowadzeniu w życie projektowanego muzeum przyrodniczo-etnograficznego w Krakowie i po otwarciu do użytku publicznego bogatych skarbów naukowych, nagromadzonych w zbiorach Akademii, jak niemniej na widok nowo tworzącego się działu etnograficznego we wspomnianem muzeum, prędko obudzi się interes publiczny dla nowej instytucyi narodowej i że ofiarność społeczeństwa nie da długo na siebie czekać, lecz zacznie wkrótce wzbogacać nowe muzeum zarówno zapisami funduszów, jak i darami tych kollekcyi prywatnych, dla nauki nieraz bardzo cennych i ważnych, których wiele znajduje się w różnych dzielnicach kraju, a które w przeciwnym razie zupełnie mogą się zmarnować, lub też wyjdą za granicę z ujmą dla godności kraju i nauki polskiej.

Komisya antropologiczna, przedkładając w porozumieniu z Komisyą fizyograficzną Akademii Umiejętności powyższą opinię w sprawie muzeów krajowych, uprasza Wys. Wydział krajowy o jak najżyczliwsze rozpatrzenie wspomnianej opinii i zawartych w niej naukowych postulatów.

W Krakowie 22 czerwca 1898.

Post-scriptum Redakcyi „Światowita.“

Komisya fizyograficzna Akademii Umiejętności ze swej strony poparła ten memoryał osobną uchwałą, godząc się na jego treść.

Wreszcie Wydział matematyczno-przyrodniczy Akademii uchwałą z lipca 1898 roku poparł postulaty, memoryały i uchwały obu podległych sobie: Komisyi antropologicznej i fizyograficznej i zalecił Zarządowi Akademii sprawę całą do przychylnego uwzględnienia i poparcia u Wydziały krajowego.

Zarząd Akademii jednak, większością 1 czy 2 głosów (historyków i literatów), *uchwalił na razie sprawy utworzenia muzeum w Krakowie nie poruszać w Wydziale krajowym, lecz odłożyć rzecz tę na później.*
